

ONDERHOUDSCHECKS

PRAKTISCHE ADVIEZEN

KLEIN HERSTEL

INSPECTIERAPPORT 2023

**Toren
Tsjerkwei 3 te Elahuizen**

Objectgegevens

Object: Toren
Tsjerkewei 3 te Elahuizen
Gemeente: DE FRYSKE MARREN
Objectnummer: 0235.104044
Monumentnummer: 21485

Inspectieplan

Abonnee/Contactpersoon: St. tot Behoud van Rijksmonumenten 06 53 47 02 11
De heer J. Belksma jellebelksma@me.com; voorzitter@stichtingbrm.nl

Bereikbaarheid en toegankelijkheid

Het interieur is toegankelijk voor inspecties. Het exterieur is goed bereikbaar voor inspecties en goed bereikbaar voor reparaties.

Inspectiegegevens

Inspectie uitgevoerd door: P.D. van Vliet
Datum inspectie: 25 juli 2023

Inleiding

Dit Inspectierapport is tot stand gekomen volgens de uniforme en onafhankelijke Inspectiemethode van de gezamenlijke provinciale Monumentenwachten. Het is bedoeld als leidraad voor het plegen van stelselmatig en periodiek onderhoud ter voorkoming van verval.

Deze inspectie heeft betrekking op de staat van onderhoud en de gebreken aan die delen van het object, die zichtbaar en op redelijke wijze veilig bereikbaar zijn. Niet-zichtbare delen c.q. verborgen gebreken zijn niet gecontroleerd. Er is geen diepgaand bouwkundig onderzoek uitgevoerd en ook geen asbestinventarisatie. Eventueel aangegeven hoeveelheden zijn een globale inschatting, hieraan kunnen geen rechten worden ontleend.

Algemeen

De staat van het casco is redelijk en de onderhoudsstaat is redelijk.

Uitgevoerde werkzaamheden door Monumentenwacht

- Er zijn geen uitgevoerde werkzaamheden.

Prioriteitenlijst

De belangrijkste aanbevolen werkzaamheden zijn hieronder samengevat, op volgorde van prioriteit. Daarna volgt op de volgende pagina een uitgebreide checklist, waarin alle onderdelen van het object zijn benoemd en gekwalificeerd, zo nodig voorzien van een toelichting met eventueel een hersteladvies.

Op onze website www.monumentenwachtfryslan.nl kunt u handige informatie vinden, zoals onderhoudswijzers en duurzaamheidtips.

Voorafgaand aan de uitvoering van werkzaamheden adviseren wij u om bij de gemeente te informeren of hiervoor een vergunnings- of meldingsplicht geldt.

Onderdelen	Rubriek	Technische staat	Termijn
<i>Toren</i>			
○ Herstel houtrot, uitvoeren schilderwerk. (Controle loodwerken op wanden).	1.7.2/1.8/2.8 1.2.3	matig	0-2 jaar
○ Herstel constructie houtwerk, ankers.	3.2.1	matig	3-6 jaar

RUBRIEK	TOELICHTING	HERSTELADVIES	toren
<p>1. GEVELS</p> <p><u>1.2 Gevels</u></p> <p>1.2.3 Hout</p> <p>Vierkantige ondertoren</p> <ul style="list-style-type: none"> - liggers/ regels - wanden; staande delen (eiken) - loodbekleding wanden - lood beklede waterlijst 	<p>R De hoogste regel aan de zuidzijde is gerot. Van de lage regel, ook aan deze zijde, zijn de uiteinden gescheurd en enigszins door houtrot aangetast. De laagste regel noord is aan het uiteinde licht gerot. Mogelijk zijn enkele (overige) regels aan de achterzijde (niet zichtbare zijde) licht door houtrot aangetast. Zie verder/ ook rubriek 3.2.1.</p> <p>G Aan ondereinden wat gescheurd/ verweerd.</p> <p>R Bevestigd op eiken waardoor kans op aantastingen (loodwit) van het lood. Echter geen sporen van aantastingen geconstateerd. Verspreid opgebold lood. Voor zover zichtbaar is het lood ter plaatse van enkele bevestigingspunten gescheurd doordat het lood wat uitzakt. De scheurvorming is met kit gedicht om inwateren tegen te gaan.</p> <p>R Tevens op eiken aangebracht, tevens verspreid wat opgebold, uitgezakt aan de noordzijde.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ○ Nader onderzoeken op aantastingen door loodwit, bevestigingen e.d. bij gebruik van een hoogwerker of steiger. ○ Rekenen op enig herstel. ○ Nader onderzoeken op aantastingen door loodwit, bevestigingen en eventueel houtrot, bij gebruik van een hoogwerker of steiger. 	
<p><u>1.7. Schilderwerk</u></p> <p>1.7.2 Schilderwerk</p> <p>Onderdelen</p> <ul style="list-style-type: none"> - lood wandbekleding - galmborden en omranding 	<p>R Voornamelijk vuil. Lood heeft echter geen behandeling. Het schilderwerk is om esthetische redenen aangebracht.</p> <p>Met name aan de noordzijde vervuild.</p> <p>M Vervuild, scheurvorming, gebladderd en schraler geworden.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ○ Behandelen schilderwerk (zie ook rubriek 1.8). 	

RUBRIEK	TOELICHTING	HERSTELADVIES	toren
<p><u>1.8 Diversen</u> Galmopeningen - houten galmbordjes/ kozijnen</p>	<p>R Verspreid veelal nog in lichte mate gerot. Het lijstwerk/ panelen en de galmbord kozijnen zijn ook plaatselijk aangetast.</p> <p>Lichte aantastingen door houtrot.</p> <p>Idem.</p> <p>Ook enkele al wat forsere aantastingen.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ○ Aantastingen verwijderen en eventueel herstellen met een kunsthars bij onderhoudsschilderwerk. ○ Echter ook rekenen op het vervangen van houten delen. 	
<ul style="list-style-type: none"> - loodbeklede omlijsting - vogelwering, gaas 	<p>G G</p>	<p>Goede degelijke afdichting.</p>	
<p>2. DAKEN</p>			
<p><u>2.1 Kapconstructies</u></p>			
<p><u>2.1.1 Hout</u></p>			
<p>Spits</p> <ul style="list-style-type: none"> - ondertafelement - muurplaten - staanders/ keperbalken - verankeringen 	<p>G R R G</p>	<p>De muurplaten zijn gekanteld. Daar waar de oude verankeringen hebben gezeten is het hout gescheurd (door roest).</p>	<ul style="list-style-type: none"> ○ Geen herstel noodzakelijk.

RUBRIEK	TOELICHTING	HERSTELADVIES	toren
<u>2.2 Dakbedekking</u>			
2.2.3 <i>Leien</i>			
Spits			
- dakbeschot	G	Plaatselijk gescheurd en wat uitgezakt.	
- schubleien	R	Verkleuring van de leien geeft veroudering aan; de leien worden zachter.	
2.2.4 <i>Metaal</i>			
Klokkenzoldervloer			
- loodbekleding	G		
Spits			
- lood op poesters	G		
<u>2.3 Loodaansluitingen</u>			
Spits			
- voetlood	G		
- hoekkeperlood	G		
- aansluiting op kerkdak	G		
<u>2.5 Dakopeningen</u>			
2.5.4 <i>Luiken</i>			
Klokkenzoldervloer			
- lood bekleed luik	G		
- houtwerk luik	G		
<u>2.8 Diversen</u>			
Spitsbekroning			
- ijzeren kruis	R	De bouten en moeren van de bevestigingsringen om de makelaar zijn door roest aangetast. De afwerking van het kruis is schraal/ gebladderd.	○ Op termijn de bouten en moeren vervangen en het kruis behandelen/ schilderen.
- windvaan en pijnappel	R	Vervuild en beschadigd verguldwerk.	○ Schoonmaken/ opnieuw aanbrengen.
- loden muts	G		

RUBRIEK	TOELICHTING	HERSTELADVIES	toren
3. INTERIEUR			
3.2 <u>Dragende constructies/vloeren</u>			
3.2.1 <i>Dragende constructies</i>			
Algemeen	In het verleden zijn de door houtrot aangetaste onderdelen van de constructie vervangen/ hersteld. Op diverse plaatsen oude houtworm en bonte knaagkever aantastingen.		
- trekbalken onder onderslagen	R De middelste trekbalk is aan de zuidzijde bij de oplegging door houtrot aangetast. Deze draagt echter maar een gering gewicht van de dakruiter.	○ De balkkop herstellen door aanlassen.	
- verankering van middelste trekbalken	M Fors geroest in het metselwerk.	○ Ontroesten en behandelen. Ankers hiervoor (gedeeltelijk) vrijmaken uit het muurwerk.	
- onderslag noord	R Aan de onderzijde bij de oplegging in het muurwerk door houtrot aangetast.		
- onderslag zuid	G Het aangetaste deel is verwijderd. Er is een nieuw deel Douglas aangebracht.		
- hoekstijl zuidoosthoek	M De hoekstijl is op meerdere plaatsen, onder andere bij verbindingen met schoren en liggers, door houtrot aangetast. Ook bij de verbinding met de onderslag is de stijl door houtrot aangetast.	○ Bij gelegenheid de hoekstijl vervangen.	
- hoekstijl noordoosthoek	R Aan het ondereinde licht gerot.		
- hoekstijlen; overige/ algemeen	R Mogelijk aan niet zichtbare zijden enigszins aangetast door houtrot.		
- liggers/ trekbalkjes	G		
- schoren en kruizen	R Een schoor aan de zuidzijde is bij de verbinding met de zuidoostelijke hoekstijl enigszins aangetast door houtrot. De westelijke schoor/ kruis is bij de onderlinge verbinding licht door houtrot aangetast.	○ Bij gelegenheid vervangen van de aangetaste delen.	
Ter hoogte van de klokkenzolder			
- hoekstijlen	R De hoekstijlen zijn met lood bekleed (eiken!/ loodwit). Hierdoor moeilijker te beoordelen.		
- schoren en kruizen	R Door het roesten van de spijkers zijn enkele uiteinden van de schoren gescheurd. Dit heeft echter nog geen constructieve gevolgen.		
- vloerbalkjes klokkenzoldervloer	R Aan de zuidzijde is een balk door houtrot aangetast (tevens vermeld in rubriek 1.2.3). Langs deze aangetaste ligger is echter reeds een balk geklampt.		
- verankeringen	G Hoekstijlen/ onderslagen.		

RUBRIEK	TOELICHTING	HERSTELADVIES	toren
Overige/ algemeen - ijzerwerk door verbindingen	R	De delen buiten de houtconstructies zijn geschilderd. De delen in het constructiehout zijn vermoedelijk niet behandeld. Recentelijk zijn verspreid nieuwe bouten e.d. aangebracht.	
3.2.2 Vloeren Algemeen - houten planken vloeren	G		
3.9 Diversen Algemeen - klokkenstoel	G	Grotendeels hangende klokkenstoel ("paard"). Gespleten hout door het roesten van de bouten. Er zijn echter (nieuwe) bouten bijgeplaatst.	
- luidassen	G	Een rechte bilinga luidas.	
- luidkabels	G		
- grote klok	G		
- kleine klok	G		
- bevestiging klokken aan assen	G		
- klepels inclusief bevestiging	G	Van de grote klok is het ophangoog geroest.	
4. DIVERSEN			
4.2 Bereikbaarheid en toegankelijkheid Bereikbaarheid (extern) - dakvlakken spits	G		
Toegankelijkheid (intern) - verlichting	G	In de spits is geen verlichting, echter wel voldoende daglicht.	
- vloeren	R	In de spits ontbreekt een vloer.	○ Overwegen een bordesje aan te brengen.
- ladders	G		